

Schoonmakers pikken het niet langer

REPORTAGE

Voor schoonmakers is de grens bereikt. Ze leggen voor het eerst hun werk neer om verbeteringen af te dwingen.

Van onze verslaggeefster
Elsbeth Stoker

AMSTERDAM 'Ik ben bang voor ontslag. Maar', zegt Ahmed Bairi (31), 'ik vind dat mensen moeten weten hoe er met schoonmakers wordt omgegaan. Dus ik vertel het toch, met naam en toenaam.'

Normaal gesproken zou hij vandaag de perrons van Amsterdam Centraal afstruiven op zoek naar vuil en viezigheid. Maar sinds een week staakt hij. En dat is te zien: de vuilnisbakken puilen uit. Volgens FNV Bondgenoten hebben afgelopen weken zo'n duizend van de circa 150 duizend schoonmakers meegedaan aan de protestacties. Een klein percentage, maar het is voor het eerst dat schoonmakers – die vaak laag zijn opgeleid, slecht Nederlands spreken en zelden lid zijn van een vakbond – met zovelen en zo lang het werk neerleggen.

Op verschillende stations wordt er gestaakt, en ook de Amsterdamse kantoren van Reed Elsevier, De Telegraaf en het UWV worden niet gereinigd. Donderdag waren er acties bij het schoonmaakbedrijf CSU en vanaf morgen wordt het hoofdkantoor van ABN Amro niet meer schoongemaakt. Dinsdag is Schiphol aan de beurt.

'Veel van mijn collega's durven niet, maar de maat is vol', verklaart Bairi. Teleurgesteld kijkt hij naar de perrons, waar inmiddels wél een paar schoonmakers zijn begonnen met het opruimen van de rommel. 'Die hebben ze vast van andere stations gehaald, waar niet gestaakt wordt', zegt hij.

Op het eerste gezicht draait de kwestie om vastgelopen cao-onderhandelingen. De werkgevers houden vast aan de nullijn, de schoonmakers eisen onder meer 3 procent loonsverhoging, een betere reiskostenvergoeding en opleidingen. Irreëel in deze economische tijden, aldus de schoonmaakbedrijven. Alles bij elkaar zouden de vakbonden zo'n 10 procent extra loon eisen en dat terwijl op centraal niveau is afgesproken dat de lonen gelijke tred houden met de inflatie (zie inzet).

Maar achter dit recente cao-conflict sluimert de onvrede al langer. Voor Bairi begon het zo'n twee jaar geleden. Het schoonmaakbedrijf waarvoor hij eerst werkte, verloor de aanbestedingsstrijd bij de NS. In de cao is afgesproken dat het nieuwe bedrijf de werknemers van zijn voorganger in zo'n geval overneemt. Het probleem is echter dat het nieuwe schoonmaakbedrijf de opdracht meestal heeft gekregen omdat het een lagere prijs vraagt. 'En daar wordt de schoonmaker de dupe van', zegt Bairi. 'Mijn oude werkgever was nog een beetje redelijk, maar het nieuwe bedrijf, CSU, probeert van alle kanten iets van je te pakken. Loonstrookjes kloppen niet, de beloofde veiligheidsopleiding is er niet gekomen, enzovoort.'

Kijk, zegt hij, 'daar stond vroeger de gratis koffieautomaat. We moeten nu betalen voor onze koffie.' Hij staat in een soort muffige kelderruimte onder de perrons, bo-



Schoonmakers van Amsterdam Centraal Station in hun bouwvallige 'kantine'. Het ontbreekt aan de nodige voorzieningen.

Foto's Bart Mühl

ven zijn hoofd dendert een trein. Zijn collega's – die zo'n 1.100 tot 1.400 euro netto per maand verdienen – kijken zijwiegend toe als hij een rondleiding geeft door hun schaars ingerichte 'kantine'. Midden in de ruimte staan een koelkast, een elektrisch kookplaatje en enkele stoelen. Even verderop is de kleedruimte. In de deuropening staat een emmer, om het water uit het lekkende plafond op te vangen. 'De deur kan niet dicht. Het is hier heel koud in de winter, er is geen verwarming.'

'Mijn kop in het zand steken? Dat doe ik niet', zegt Jacco Vonhof. Hij is eigenaar van het Zwolse Novon

en onderhandelt namens de mkb-schoonmaakbedrijven over de nieuwe cao. 'Er zijn misstanden in deze sector en de schoonmaker betaalt dan de rekening. Maar ik wil het beeld wel nuanceren. Er zijn in deze branche ook prima schoonmaakbedrijven en opdrachtgevers. Het probleem doet zich vooral voor bij grote opdrachten.'

Om de kwestie goed te begrijpen, moeten we terug in de tijd, zegt Vonhof. Aanvankelijk stond de branche bekend als cowboymarkt, zegt hij. 'Er was weinig concurrentie en de klanten moesten de hoofdprijs betalen. Het resultaat was dat de bedrijven een

slechte naam kregen. Ze leverden niet waarvoor ze betaald werden.'

De opdrachtgevers hebben zich afgelopen jaren geprofessionaliseerd en er zijn intermediairs gekomen die hen helpen bij de inkoop van schoonmaakdiensten. Tegelijkertijd steeg het aantal schoonmaakbedrijven. 'De hoeveelheid werk nam echter niet toe. Opdrachtgevers gebruiken inmiddels hun inkoopmacht om de prijs te drukken.'

Volgens Vonhof is de bodem inmiddels al lang en breed bereikt: gemiddeld moet een schoonmaker per uur 400 à 600 vierkante meter poetsen. 'Vroeger was dat de helft. Veel efficiënter dan dit kan niet meer.' Schoonmakers worden soms voor zo'n 18 euro per uur aangeboden aan de opdrachtgever, schat Vonhof. 'En dat terwijl de bodem eigenlijk zo'n 21 euro zou moeten zijn.'

Volgens Vonhof zijn er inmiddels schoonmaakbedrijven die veel meer diensten aanbieden, zoals beveiliging en kantinewerkzaamheden. 'Ze proberen bij een opdrachtgever binnen te komen door goedkope schoonmaak aan te bieden en vervolgens meer diensten te verkopen. Schoonmaak is een *stepping stone*.'

Christine Simon komt dit ver-

haal bekend voor. De 47-jarige schoonmaakster werkt zo'n 30 uur in de week bij een Rotterdamse ziekenhuis. Haar loon: 933 euro per maand. 'Ik doe dit werk al meer dan tien jaar en ik moet steeds meer doen in minder uren.' Ze geeft een voorbeeld: 'Ik heb twee uur en driekwartier de tijd om de balie, vijf patiëntenkamers, een wachtkamer, twee prikka-

'Als ik het binnen mijn tijd niet redt, krijg ik op mijn kop'

mers, zeven behandelkamers, een keukentje, een vergaderruimte, drie wc's, de hal voor de afdeling, een kantoorje en een deel van de trap te poetsen.' Ze kan zich moeilijk voorstellen dat ze een schone omgeving achterlaat voor de patiënten. 'Maar als ik het niet red binnen die tijd, krijg ik op mijn kop.'

Ook de werkdruk van de treinschoonmakers is afgelopen jaren flink opgeschroefd. 'Bij de vorige werkgever moesten vier man vier ICE-treinen op een dag schoonmaken', zegt Bairi. 'Ze kregen een uur, en dat was flink doorpoetsen.

'Er waren inactieve uren'

Schoonmaakbedrijf CSU laat in een reactie op het verhaal van Bairi weten:

■ CSU staat bekend als een goede werkgever die zijn uiterste best doet. Als er fouten zijn gemaakt in de loonstrookjes, dan zijn dat incidenten die direct worden gecorrigeerd.

■ Elke werknemer moet zich kwalificeren en onder meer het certificaat Veiligheid langs het spoor behalen. Voordat de werknemers aan de slag kunnen, moeten ze onder toezicht van een leidinggevende een toets doen.

■ De koffie is sinds de komst van CSU inderdaad niet meer gratis. 'De koffie was op deze locatie niet aan te slepen, wij vragen een kleine vergoeding van 20 cent.'

■ De werknemers moeten nu inderdaad meer trainen schoonmaken, voorheen waren er inactieve uren in het werkprogramma van de schoonmaker.

■ De voorzieningen, zoals de kantine en de kleedkamer, zijn een verantwoordelijkheid van de NS.

'We hebben er al langer op aangedrongen dat het onderkomen van onze mensen verbeterd moet worden.' De NS laat weten dat de waarheid 'in het midden ligt'. 'Het schoonmaakbedrijf is ervoor verantwoordelijk om een goede ruimte aan te bieden aan zijn werknemers. In dit geval is het bedrijf wel afhankelijk van de NS, wij moeten die ruimte beschikbaar stellen.'

De NS heeft nu besloten om de ruimte te schilderen. Wiens verantwoordelijkheid dit is, laat de voorlichter in het midden. 'Het is zowel in het belang van de huurder als de huisbaas.'

Vroeger mocht je daarna even pauzeren, maar nu moet je tussen twee ICE-treinen twee binnenlandse treinen poetsen. Daar krijg je 6 à 11 minuten per trein voor.'

Het is een lastige kwestie, zegt Vonhof. De opdrachtgevers – die zeggen dat ze de aanbestedingsregels volgen – en schoonmaakbranche – waar altijd wel bedrijven diensten te goedkoop aanbieden – zetten elkaar klem. 'Ik heb niet zo een-twee-drie een oplossing. Er komt misschien een consolidatiegolf', zegt hij. 'Kleine spelers die het niet volhouden, verkopen hun portefeuille en verdwijnen.'

'Maar eigenlijk', vervolgt hij, 'hoop ik dat niet'. Novon is zelf met 900 medewerkers een middelgrote speler in de markt. 'We hopen dat opdrachtgevers socialer gaan aanbesteden. Dus niet alleen de prijs laten meewegen, maar meer aandacht krijgen voor de investering in het personeel.' Hij heeft zijn hoop gevestigd op de overheid. 'Dat is een grote opdrachtgever. Zij kan de trend zetten op het gebied van inkoop.'

Hoewel er in de cao-onderhandelingen nog weinig beweging zit, heeft Bairi zijn eerste overwinning in de strijd voor een respectvolle werkomgeving binnen. 'Kees Blokland (P&O-directeur van de NS, opdrachtgever van CSU, red.) is deze week bij ons langs geweest en hij schrok van de kantine', zegt Bairi. Even verderop in de muffige ruimte staat daarom nu een schilder. 'Hij heeft er nog dezelfde dag voor gezorgd dat de kantine wordt opgeknapt.'